

Administratie- en jaarrekeningplicht: gesneden koek?

John Weerdenburg en Monique Bourquin

In de MKB-praktijk zijn er holdingstructuren met één holding en één werkmaatschappij, waar één administratie wordt gevoerd. Bij het opstellen van de individuele jaarrekeningen 'splits' de (samenstellende) accountant deze administratie en destilleert hij hieruit de jaarrekening. De vraag die daarbij opkomt is in hoeverre er voldaan wordt aan de administratie- en jaarrekeningplicht. Conflicteert een dergelijke situatie bovendien niet met de zorgvuldigheidseis uit de VGC?

En ieder die bedrijfs- of beroepsmatig zelfstandig deelneemt aan het maatschappelijk verkeer, heeft behoefte aan een administratie. Deze administratie moet worden bijgehouden en de boeken en bescheiden die hiermee verband houden, moeten worden bewaard. Deze behoefte ontstaat vanzelf, omdat een goede bedrijfsvoering niet mogelijk is zonder een degelijke administratie. De administratie zal afgestemd zijn op de interne en externe informatiebehoeften. Verder zal bij het opstellen en bijhouden van de boekhouding uiteraard rekening worden gehouden met wettelijke eisen, maar ook eventuele contractuele verplichtingen, zoals bijvoorbeeld aanvullende afspraken in een aandeelhoudersovereenkomst.

Civielrechtelijke administratieplicht

De algemene (civielrechtelijke) administratieplicht schrijft voor dat elke administratieplichtige gehouden is de volgende zaken te bewaren:

- administratie van de vermogenstoestand;
- administratie van alle zaken betreffende het bedrijf of zelfstandig uitgeoefende beroep;
- de hiertoe behorende boeken, bescheiden en andere gegevensdragers.

Deze zaken moet de administratieplichtige op een dusdanige wijze bewaren, dat

te allen tijde zijn rechten en verplichtingen hieruit duidelijk blijken.¹

De kern van de algemene civielrechtelijke administratieplicht is dat de rechten en verplichtingen inzake de vermogenstoestand op elk gewenst moment voldoende inzichtelijk zijn. Deze kennis is nodig voor: a) de bedrijfsvoering, b) de daarover af te leggen rekenschap en verantwoording, en c) ter voldoening aan infor-

'Het niet voldoen aan de administratieplicht voedt het vermoeden dat de onbehoorlijke taakvervulling een belangrijke oorzaak van het faillissement is.'

matiebehoeften van derden. Binnen de onderneming zal elke partij voor zijn handelen verantwoording moeten afleggen, zodat men hierop in het kader van 'goed bestuurderschap' controle op kan uitoefenen. Ook de hoogste leiding, het bestuur, zal zich moeten verantwoorden voor haar handelen tegenover de organen die daarvoor zijn aangewezen (bij wet, statuten en/of overeenkomst). De financiële kant van deze verantwoording geschiedt doorgaans per maand of kwartaal, doch in ieder geval eens per jaar door middel van de jaarrekening (hierover later meer).

Voor privaatrechtelijke rechtspersonen is in artikel 2:10 BW bepaald dat de administratieplicht van de rechtspersoon rust op het bestuur. Dit beperkt zich niet tot het formele bestuur (zoals ingeschreven in het handelsregister), maar strekt zich ook uit tot de feitelijke bestuurders.²

Dus niet alleen de bestuurders zoals ingeschreven in het handelsregister, maar tevens degenen die daadwerkelijk de leiding uitoefenen vallen hieronder. Wordt niet voldaan aan de civielrechtelijke administratieplicht, dan is de conclusie dat de bestuurder (of feitelijk beleidsbepaler) zijn bestuurstaak onbehoorlijk heeft vervuld, wat als gevolg kan hebben dat de bestuurder hoofdelijk aansprakelijk is.³ De bestuurder (of feitelijke beleidsbepaler) kan zich hier alleen aan onttrekken door aan te tonen dat:

- de tekortkoming niet aan hem te wijten is; en
- hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen van de tekortkoming af te wenden.

Een simpele verwijzing naar een taakverdeling binnen het bestuur is overigens niet in alle gevallen voldoende om de aansprakelijkheid af te wenden. Het niet voldoen aan de administratieplicht voedt uiteraard het vermoeden dat de onbehoorlijke taakvervulling een belangrijke oorzaak van het faillissement van een BV is⁴ waardoor het bestuur ook hoofdelijk aansprakelijk kan worden gehouden voor het tekort in de boedel.

Minimumvereisten

De administratieplicht uit artikel 2:10 BW bevat de minimumvereisten die de wet

stelt aan het bijhouden van de vermogenstoestand van de rechtspersoon. Hoe de verplichtingen kunnen worden gekend – door bijvoorbeeld een uitsluiting van een digitale boekhouding of een handmatige bijgehouden administratie – is daarbij niet van belang.⁵ Naar mijn mening is het dan ook niet nodig voor een vennootschap om een eigen bankrekening te hebben. Wel moet, zoals gezegd, uit de gevoerde administratie te allen tijde de vermogenstoestand blijken. Er kan daarbij niet worden volstaan met een verwijzing naar de administratie van een 100% dochtervennootschap. De moedermaatschappij zal ten minste een eigen administratie moeten voeren.

Tot de administratieplicht hoort ook het opmaken van een balans en een staat van baten en lasten van de rechtspersoon. In de wet staat de eis dat een ieder die een bedrijf uitoefent, gehouden is van zijn bedrijf elk jaar binnen zes maanden na afloop van het boekjaar een balans en een staat van baten en lasten te maken en op papier te stellen.⁶

Fiscaalrechtelijke administratieplicht

Naast de hiervoor omschreven civielrechtelijke administratieplicht bestaat er ook een fiscaalrechtelijke administratieplicht. De fiscale administratieplicht betekent voor de ondernemer/bestuurder dat hij van zijn vermogenstoestand op zodanige wijze een administratie moet voeren en de daartoe behorende boeken en bescheiden moet bewaren, dat te allen tijde zijn rechten en verplichtingen alsmede de voor de heffing van belasting overigens van belang zijnde gegevens hieruit duidelijk blijken.⁷ Er is wat dit betreft dus veel gelijkheid met de civielrechtelijke administratieplicht. De toevoeging ‘voor de heffing van belasting overigens van belang zijnde gegevens’ impliceert dat er nog additionele eisen uit de belastingwet kunnen gelden, die bijvoorbeeld nodig zijn voor de controle door de fiscus. De ondernemer is overigens verplicht bij zo’n controle door de fiscus de nodige medewerking te verlenen, wat mede betekent dat hij uitleg moet geven in de opzet en werking van het administratiesysteem.⁸

Jaarrekeningplicht

De plicht tot het opstellen van een balans en een staat van baten en lasten, zoals genoemd bij de administratieplicht, kan overgaan in of samengaan met de plicht een jaarrekening op te maken (de jaarrekeningplicht). De jaarrekening bestaat, zoals bekend, uit een balans, een staat van baten en lasten en een toelichting op de stukken.⁹ Hieraan zal in beginsel nog een controleverklaring alsmede een jaarverslag moeten worden toegevoegd (tenzij een vrijstellingsregeling¹⁰ van toepassing is). Om gewichtige redenen is het mogelijk een ontheffing te verkrijgen van de verplichting tot het opmaken van een jaarrekening.¹¹ Een dergelijke ontheffing betekent overigens niet dat ook de administratieplicht ex art. 2:10 BW vervalt.¹²

De jaarrekening is geen op zichzelf staand stuk, maar iets dat voortvloeit uit de gevoerde administratie, waarbij uiteraard rekening is gehouden met genomen beleidsbeslissingen en geldende wettelijke bepalingen. De wettelijke eisen met

‘Verleende ontheffing van de verplichting tot opmaken van een jaarrekening betekent niet dat ook de administratieplicht ex art. 2:10 BW vervalt.’

betrekking tot de inhoud van de jaarrekening zijn te vinden in Titel 9 van Boek 2 BW. De bestuurstaak die toeziet op de jaarrekeningplicht omvat niet alleen het besluit tot het opmaken en opstellen van die jaarrekening, maar bestaat ook uit de zorg dat de jaarrekening en het bestuursverslag voldoen aan de wettelijke eisen die daarop van toepassing zijn.

Voor de BV is in artikel 2:210 BW opgenomen dat binnen 5 maanden na afloop van het boekjaar een jaarrekening moet worden opgemaakt. De algemene vergadering van aandeelhouders kan op grond van bijzondere omstandigheden uitstel van de opmaaktermijn verlenen, maar de maximale termijn voor dit uitstel (voor BV’s) is 6 maanden (bij elkaar dus 11 maanden na einde boekjaar). De algemene vergadering dient de jaarrekening vervolgens binnen 2

maanden na de opmaak vast te stellen. Mocht dit niet lukken, bijvoorbeeld als aandeelhouders een geschil hebben over de inhoud van de jaarrekening, dan moet de opgemaakte jaarrekening in ieder geval uiterlijk 13 maanden na afloop van het boekjaar door de vennootschap zijn openbaargemaakt¹³, onder vermelding dat de jaarrekening nog niet is vastgesteld.

Het voeren van een individuele administratie per besloten vennootschap is vanuit diverse invalshoeken bekeken verplicht. De hierbij behorende risico’s (bestuurdersaansprakelijkheid) kunnen groot zijn. Gaat een vennootschap failliet, dan zijn curatoren genegen om artikel 2:248 BW (onbehoorlijk bestuur) in stelling te brengen, waardoor de bestuurders jegens de boedel hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de schulden van de onderneming. Daarbij zal een accountant die dergelijke (riskante) constructies adviseert en in het kader hiervan ook samenstellingsopdrachten uitvoert, al snel handelen in strijd met de zorgvuldigheidnorm, genoemd in artikel A-130.1,4 en 7 van de VGC. **An**

1. artikel 3:15i en 2:10 BW

2. HR 23 november 2001, NJ 2002, 95

3. Artikel 2:9 BW

4. Artikel 2:248 lid 2 BW

5. MvA, Kamerstukken II 17 725, nr 7, blz 15

6. Artikel 3:15i lid 2 BW jo. artikel 2:10 lid 2 BW

7. Artikel 52 lid 1 AW inzake rijksbelastingen

8. Artikel 52 lid 6 AW inzake rijksbelastingen

9. Artikel 2:361 BW

10. Zie artikel 2:396 BW

11. Artikel 2:210 lid 7 BW

12. Hof Den Haag 27 april 2006, JOR 2006,260

13. Artikel 3:394 lid 2 en 3

John Weerdenburg is als adviseur en docent werkzaam bij Auxilium Adviesgroep in Leusden.

Monique Bourquin is als advocaat werkzaam bij Van Diepen Van der Kroef in Utrecht.